

**Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Державний архів Полтавської області
Полтавської обласної державної адміністрації
Архів управління Служби безпеки України в Полтавській області
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
Полтавська обласна наукова бібліотека імені Івана Котляревського**

***Репресована культура України:
регіональний вимір***

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції
9 квітня 2015 року

**Полтава
2015**

УДК 94(477):930.1(477)
ББК 63.3(4Укр)6
Р 41

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ПолтНТУ
Протокол № 12 від 2 липня 2015 р.

Редакційна колегія:

Іваницька Ірина Олександрівна – декан гуманітарного факультету, кандидат хімічних наук, доцент, голова робочої групи

Передерій Ірина Григоріївна – професор кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, доктор історичних наук, доц., заступник голови робочої групи

Дорошенко Світлана Михайлівна – доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, к.філол.н., доц.

Ісаєнко Тетяна Костянтинівна – доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, к.пед.н., доц.

Лисенко Алла Василівна – доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, к.пед.н., доц.

Нарадзько Андрій Валерійович – доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, к.і.н., доц.

Тєвікова Ольга Валентинівна – доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, к.і.н., доц.

На пошану фундатора кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Ю.Кондратюка, кандидата історичних наук, доцента Кочерги Н.К.

Тези в збірнику подані в авторській редакції

Р 41 Репресована культура України: регіональний вимір: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції 9 квітня 2015 року [Текст] / відп. ред. І. Г. Передерій / Полтавський нац. тех. ун-т ім. Ю.Кондратюка. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 189 с.

До збірки включені тези доповідей науковців, аспірантів, студентів присвячені дослідженню проблеми репресованої культури України, яка є надзвичайно актуальною з погляду засвоєння уроків історії.

Для всіх, хто цікавиться історією української культури.

© Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка, 2015

Через півтора місяці після арешту Люціану Піонтек засудили «за найвищою категорією» і через три дні (22 вересня 1937 року) розстріляли (на півмісяця раніше від чоловіка, який був розстріляний 10 жовтня 1937 року).

Реабілітовано українську письменницю було лише 19 грудня 1956 року. Військова колегія Верховного Суду СРСР, розглянувши протест Генерального прокурора СРСР на постанову НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 22 вересня 1937 року, згідно з якою була розстріляна Люціана Піонтек, ухвалила: «Постанову НКВС і Прокурора СРСР від 22 вересня 1937 р. щодо Піонтек Л.К. скасувати і справу про неї в карному порядку припинити за відсутністю складу злочину».

Джерела та література

1. Галан А. Будні советського журналіста / Анатоль Галан. – Буенос-Айрес: Перемога, 1956. – С. 130.

2. Піонтек Люціана // Енциклопедія українознавства. У 10-х томах. / Ред. В. Кубійович. – Париж, Нью-Йорк: «Молоде життя» – «НТШ», 1954 – 1989, 1993 – 2000. – Т. 6. – С. 2096 – 2097.

ПРАВО НА ВІЛЬНЕ ЖИТТЯ ПОЛТАВЦІВ В ЕМІГРАЦІЇ

Прокопенко І.В., студентка гуманітарного факультету

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Лисенко А.В.

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

Масштабна трансформація в царині соціокультурного життя, зміна векторів освітрянської уваги в напрямі вивчення художніх надбань рідного краю важлива не лише в контексті Шевченкового заклику «свого не цуратися», але й, насамперед, для осмислення власної ролі на культурному тлі, пошуку автентичності, які неможливі без живого інтересу до літературної та історичної спадщини найближчого до кожної людини духовного осердя.

Знання народом своєї культури, її історії, досягнень і особливостей – це не тільки показник його духовної зрілості та інтелігентності, а й важлива передумова і стимул подальшого поступу. Так, полтавські літературні сили 20-30-х років ХХ ст., як і вся українська література, мали невідшкодовані втрати в добу тоталітарного режиму. Протягом тривалого часу в історіографії історії України, зокрема Полтавщини, залишалися теми, які були практично недоступними дослідникам минулого. Одна з таких – масові незаконні репресії 20-30-х років. «Потоком крові закінчився на Полтавщині 1920 рік, – писав Д. Соловей. – Але це не був кінець! Це був лише один з етапів того хресного шляху на Голгофу, яким ішла тоді не тільки Полтавщина, а й ціла Україна» [5, с. 86]. У середині 20-х років розпочинається цілеспрямована політика винищення українства. Назвемо лише найвідоміші імена розстріляних того часу літераторів-полтавців: М. Зеров, В. Ярошенко, Я. Савченко, В. Вражливий, Н. Онацький, М. Семенко, В. Щепотьєв, М. Яловий, Ю. Жилко, Г. Коваленко та інші.

Були й такі, які змушені були покинути свою батьківщину і стати емігрантами. Рятуючись від «жорстокої російсько-комуністичної окупації» України, в еміграції опинилися значні творчі сили, письменники непересічного таланту, такі, як Іван Багряний, Петро Одарченко, Василь Барка, Михайло Орест та інші. Багато молодих тоді літераторів розправили творчі крила лише на чужині. До них належать В. Онуфрієнко, М. Степаненко, О. Ізарський, Д. Нитченко, Л. Полтава й інших. [3, с. 8].

На основі рідної мови, релігії, звичаїв свого народу емігранти витворили в демократичних умовах західного світу власні політичні, громадські, культурно-освітні організації та установи, виявивши при цьому «блискучий зразок моральної стійкості і незалежності» та «показали європейський характер української нації» [4, с. 2].

Заперечення зла в людині та в людському суспільстві, ствердження вічного прагнення людської душі до вищих поривань, глибока й щира туга за рідним краєм, віра в неминучість воскресіння України – такі найголовніші мотиви лірики Михайла Ореста, котрий, побувавши в таборах і на засланні, продовжив творчу діяльність в еміграції. За оцінкою критиків, поезія Михайла Ореста виходить за межі локально-національних процесів та є частиною світового літературного руху [3, с. 114].

Тривалий час залишався маловідомим в Україні вчений-літературознавець, критик, публіцист і мовознавець П. В. Одарченко. Його шлях у Європу був тяжкий та тривожний. Бібліографія праць Петра Одарченка охоплює понад 600 позицій – стосуються вони і літературознавства, і фольклору та етнографії, й мовознавства, наукове значення яких досить високе [2, с. 345].

На формування національної свідомості українського письменника Миколи Лазорського великий вплив мав професор В. Щепотьєв, якого той уперше почув у 1905 р. на лекції в Українському клубі. 1929 р. М. Лазорського заарештували і вислали на Північ. Пізніше, опинившись в еміграції, він напише глибоко патріотичні твори, присвячені українській історії XVI-XVIII ст., пройняті духом християнської моралі, релігійних традицій: романи «Гетьман Кирило Розумовський», «Степова квітка», «Патріот» та ін. [3, с. 81].

Близько 200-ох імен зібрав та впорядкував у бібліографічний довідник «Розвіяні по чужині: полтавці на еміграції» П. Ротач. Колишні письменники, вчені, художники, журналісти, опинившись в еміграції, змушені були стати до фізичної праці. Й лише з часом своїм працелюбством і розумом завоювали собі гідне місце серед чужинців, послідовно відстоюючи право свого народу на вільне життя, на рідне слово, освіту, культуру.

Джерела та література

1. Лобурець В. Є. Основні етапи та напрями історико-краєзнавчих досліджень на Полтавщині у XX столітті / В. Є. Лобурець // Історія України: маловідомі імена, події, факти: Зб. статей. Вип. 6. – С. 25-30.

2. Ротач П. Колоски з літературної ниви / П. Ротач. – Полтава: Полтавський літератор, 1999. – 560 с.

3. Ротач П. Розвіяні по чужині: полтавці на еміграції / П. Ротач. – Полтава: Верстка, 1998. – 164 с.

4. Рябчук С. Чи зможе діаспора утримувати Українську державу? / С.Рябчук // Свобода. – 1992. – 30 грудня. – С.2.

5. Соловей Д. Розгром Полтави / Д. Соловей. – Вінніпег: Видавнича спілка «Тризуб». – 1974. – 207с.

РУДИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ЯКОВИЧ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОЛОГ, ОСВІТЯНИН ТА ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ

Таган О.О., студент факультету інформаційних та
телекомунікаційних технологій і систем

Науковий керівник – доктор історичних наук, професор Передерій І.Г.
Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

За радянського тоталітарного режиму панувала ідеологія та норми «революційної законності», що стали підставою для проведення політичних репресій. Політика «великого терору» доби сталінізму базувалася на принципах «революційної доцільності» виправдовувалася боротьбою з так званою контрреволюцією. Насамперед репресії торкнулися представників інтелігенції, погляди яких не збігалися з ідеологічними догмами влади. Серед таких українських діячів опинився видатний полтавець Рудинський Михайло Якович – археолог, історик мистецтва, музейник, пам'яткоохоронець, поет.

Михайло Якович Рудинський (14/27.10.1887 – 23.06.1958 рр.) народився в Охтирці (нині – місто Сумської області) у родині земського лікаря. Навчався в Охтирській класичній гімназії, по закінченні якої (1905 р.) навчався у Санкт-Петербурзькому і Харківському університетах на історико-філологічному факультеті. Далі працював у середніх навчальних закладах Києва та Санкт-Петербурга до революційних подій 1917 р.

На хвилі національного піднесення М.Я. Рудинський повертається до рідної домівки, а восени того ж року переїжджає до Полтави. В місті він обіймає посаду завідувача педагогічного бюро Полтавського губернського земства, поринає у видавничу діяльність, стає членом наукових товариств, зближується з яскравим колом широковідомих діячів української науки – В. Бучневичем, К. Мощенком, І. Павловським, Л. Падалкою, В. Щепотьєвим, В. Щербаківським. Любов до старожитностей приводить Рудинського до Народного музею Полтавщини (так звався тоді Полтавський краєзнавчий музей), до головування у Губернському комітеті охорони пам'яток старовини та мистецтва [1, с. 3].

Як археолог брав участь в археологічних експедиціях, досліджував палеолітичні стоянки Пушкарі, Мезин, Журавка; мезолітичні та неолітичні стоянки на Середній Десні; ранню трипільську культуру в Озрінцах на Середньому Дністрі.